

Egunkaria: gizarte zibil euskaltzalearen arrakasta

Patxi Juaristi

UPV/EHUko Politika eta Administrazio Zientzia Saileko irakaslea eta Jakin Taldeko kidea

Sindikatuak, gobernuz kanpoko erakundeak, irabazi asmorik gabeko elkarteak, gizarte mugimenduek, presio taldeak, iritzi edota interes taldeak, erlijio komunitateak, fundazioak, hau da, herritar antolatuek osatzen dute gizarte zibila, eta helburu batzuk lortzeko edota aginte politiko eta ekonomikoei eskaerak helarazteko estrategia desberdinak erabiltzen dituzte: harreman zuzenak izaten dituzte politikari eta enpresariekin, kontzientziatze, propaganda eta diru-bilketa kanpainak bultzatzen, mobilizazio, agerraldi eta aldarrikapen publikoak egiten, ikastaroak, hitzaldiak edo mintegiak antolatzen edota material pedagogikoa sortzen.¹

Gramscik zioenez (1973), botere politikorik ez dutenen borondatea gauzatzen den eta konbentzimendua antolatzen den tokia da gizarte zibila; edo, Habermasen hitzetan (2010), elkarte baten interesak eta nahiak agertzen diren eta bertute zibikoa gauzatzen den esparrua. Azken horren ustez, gizarte zibila elkartasunean, kontsentsuetan eta partekatutako baliuetan oinarritzen da, eta iritzi publikoaren inguruan sortzen diren komunikazio sareek ematen diote kontsistentzia.

Gizarte zibil eraginkorra lortzeko, gutxieneko baldintza politikoak behar dira: diktadura egoeretan edo demokrazia

ahuletan herritarrek zailtasun gehiago izaten dituzte antolatzeke eta aginte politiko eta ekonomikoetan eragiteko.

Herritarren artean dagoen aniztasunak, bestalde, gizarte zibilak zatitzeko gaitasuna du. Alegia, estatu edo gizarte bat zenbat eta askotarikoagoa izan kulturaren, hizkuntzaren, identitatearen edo gizarte klaseen ikuspuntutik, helburu desberdinak dituzten talde antolatu bereziak agertzeko arrisku handiagoa dago. Eta horrek gizarte zibil desberdinak ekartzen ditu, lehian egon daitezkeenak (muturreko kasuetan gerra zibilean bukatzen dutenak) edo kooperazio harremanak izan ditzaketenak.

Gizarte zibilak ez dira estatikoak, aldatzen ari dira etengabe. Ekintza kolektiboa testuinguru ekonomikoa, politikoa edota soziala aldatzen den neurri berean aldatzen da; hain zuzen ere, gizarteko taldeek antolaketa eredu edo gaitasuna aldatzen dutelako, horien eskuetan dauden baliabideak handitzen edo gutxitzen direlako edota, besterik gabe, interes batzuk desagertzen direlako eta berriak sortzen.

60ko hamarkada: euskal gizarte euskaltzalearen hastapenak

Francoren diktadurak toki gutxi uzten zuen gizarte zibila garatzeko, eta are gutxiago euskal identitatearen alde modu antolatuan lan egiteko. Gerratean ihes egin gabe gelditu ziren eragile euskaltzaleak bigarren mailako herritar bihurtu ziren, eta gizarte zibil euskaltzalea desegituratuta. Francok erroitik ezabatu zituen II. Errepublika garaian eman zituzten pausoak, eta euskal pizkundearen sua itzali egin zen (Atxaga, 1998: 53-55).

Hala ere, erregimenak zituen zirrikituak aprobetxatuz, gizarte eragile euskaltzaleek antolatzeko eta euskararen eta euskal kulturaren alde gauzak egiteko gogoia agertu zuten 50eko hamarkadaren bukaeran eta, bereziki, 60ko hamarkadan zehar; eta horrek euskararen eta euskal kulturaren aldeko mugimendu soziopolitiko antolatuak ekarri zituen: gizarte zibil euskaltzalea eratzen hasi zen.

Gizarte zibil euskaltzalearen lehenengotariko emaitza ikastolak izan ziren. Hain zuzen, 60ko hamarkadan, zentsuran eta errepresioan oinarritzen ziren agintariekin hainbat estrategia erabiliz (gurasoak kontrentzitu, Elizaren konplizitate bilatuz, baimenak lortzeko agintariekin bilerak eginez, dirua bilduz...), gizarte-ekimenak hainbat ikastola zabaltzea lortu zuen, eta, urte gutxian, ikastolak eta horietara hurbiltzen ziren ikasleak ugartzituen hasi ziren. Datu bat ematearren: 1964. urtean 596 ikasle zituzten ikastolek, eta 1970ean 8.255 (Euskaltzaindia, 2010).

Herri-ekimenari esker, euskal kulturako beste arlo batzuk ere antolatzen eta berpizten hasi ziren 50eko hamarkadaren bukaeran eta, bereziki, 60koan zehar: 1958. urtean, Euskaltzaindiak Bizkaiko Bertsolari Txapelketa antolatu zuen; 1960an, antzerkira joera modernoak ekarri zituen Jarrai antzerki taldea sortu zen; 1963an, bertsolariak lehen aldiz elkartu ziren Markina-Xemeinen (Baraiazarra, 2009: 444-447); eta, 1965ean, Gerediaga Elkarteak Euskal Liburu eta Disko Azoka antolatu zuen.

Euskal kantagintza berria ere testuinguru soziopolitiko honetan sortu zen. Aipagarria da 1965. urtean Ez Dok Amairu taldea hasi zela kantaldiak eskaintzen.

Euskaraz alfabetatzeko eta euskalduntzeko lehen taldeak ere garai honetakoak dira. 1965. urtean, Euskaltzaindiaren babesari eta Rikardo Arregiren lanari esker, ikasleen lehen taldeak agertu ziren, eta hortik abiatuta euskara ikasteko gau-eskolak Euskal Herri osoan zabaldu ziren.

60ko hamarkadan euskal dantza talde ugari ere sortu ziren, eta, 1965. urtean, Euskal Dantzarien Biltzarra sortu zen. Hasiar, erakundea Iparraldean bakarrik legeztatu bazen ere, 1969an Euskal Herriko erakunde bihurtu zen.

Francoren erregimenaren zirrikituak aprobeztatuz, gizarte eragile euskaltzaleek antolatzeko eta euskal kulturaren alde gauzak egiteko gogoia agertu zuten 60ko hamarkadan

60ko hamarkada sasoi nahasia izan zen Euskal Herriaren-tzat (ETAren lehen atentatuak 1961ean, Melitón Manzanasen hilketa 1968an, ETAren VI. Biltzarra eta Burgosko Epaiketa 1970ean), baina baita sortzailea ere. Euskararen eta euskal kulturaren aldeko herritarrak antolatzen hasi ziren, eta gizarte zibil orokorraren baitan gizarte zibil euskaltzalea eratu zen.

Euskal kulturaren aldeko gizarte zibila sendotzen 70 eta 80ko hamarkadetan

Franco hil ostean (1975), baikortasun giroa lehertu zen euskal gizartean, eta interes desberdinen inguruan talde antolatu berriak agertu ziren: zentral nuklearren kontrako batzordeak, kultur elkarteak, amnistiaren aldeko taldeak, alderdi politiko berriak (EHAS, HB, Batzarre, EMK, LKI, ESB...), *Bai Euskara-ri* ekimena, ikastola berriak... Abagunea aprobeztatuz, gizarte zibil euskaltzalea hobeto antolatu zen, eta horrek eragin baikorra izan zuen euskararen eta euskal kulturaren indartzean.

Herritarren antolaketei esker, kantautoreen eta rock eta folk banden kontzertuak ugaritu egin ziren 70eko hamarkadaren bigarren erdian eta 80ko hamarkadan zehar, eta kantari gehiagok profesionalizatzea lortu zuten.

Lehen bertso eskolak ere garai horretan ernamuindu ziren. Lehena 1974an sortu zen, Aretxabaletako Almen ikastolan, eta bigarrena Markina-Xemeinen, 1977an. Hemendik aurrera bertso eskolak eta bertsoen zaleak ugaritu ziren, eta 1987an Bertsolari Elkarteak sortu zen. Horrek guztiak bertsolaritza giro urbanora ekartzea eta bertso saioak ugaritzea ekarri zuen.

Euskarazko aldizkari berriak ere agertu ziren, edota aurretik zeudenak zentsurari aurre egin eta eraberrituta agertu ziren. 1977. urtean, Jakin aldizkaria berriro kaleratu zen, hamaika urteko zentsura jasan ostean. 1980an, kaputxinoen *Zeruko Argia* langileen eskuetan gelditu zen, eta eraberrituta agertu zen *Argia* izenarekin.

80ko hamarkadan, bestalde, gaur egun kanonizatuta dauden hainbat idazle literatur aldizkariaren inguruan elkartzen

(*Ustela, Pott, Oh! Euzkadi...*), euskarazko idazkuntzaren inguruan gogoetak egiten eta liburuak idazten aritu ziren. Euskal Idazleen Elkarte (1982) eta Euskal Editoreen Elkarte (1984) 80ko hamarkadaren hasieran sortu ziren.

Franco hil zenean, euskal kulturak diru gutxi zuen eta ahultasunak eta hutsuneak amaigabeak ziren, baina gizarte zibil euskaltzalearen baitan bizi zen giro positiboak talde antolatu berrien sorrera bultzatu zuen. Paulo Agirrebaltzategik zioen bezala:

Hego Euskal Herrian gertakari erabakigarriak izan ziren 1975eko azaroaren 20ko hura eta ondoko urteetako aldaketa politiko-sozialak, orduan sortu edo suspertu ziren edonolako mugimendu sozialentzat; euskalgintzan eta euskal kulturgintzan ere indar sozial berriak askatu ziren orduan, eta ordurarteko euskararen aldeko talde, elkarte eta erakundeei perspektiba berriak ireki zitzaizkien beren ekimenerako: batez ere euskalgintzako sail ezberdinetako erakundeak hobeto koordinatzeko eta beren lana luzarogoko planen barruan antolatzeko, eta horrekin batera euskararen aldeko gizarte-mugimendu zabala –eta mobilizazioa– eratu edo bizkortzeko (Agirrebaltzategi, 1983: 56).

70eko hamarkadako bigarren erdian eta 80ko hamarkadan zehar, gizarte zibil euskaltzaleak hobeto antolatzea eta saretzea lortu zuen, eta horrekin baita aginte politikoetan eragiteko gaitasun handiagoa ere. Horren adibideetariko bat da Euskal Kulturaren Batzarrea sortu zela 1983an, euskalgintzako erakundeak koordinatu eta biltzeko helburuarekin.

Egunkaria sortzeko lehen bilera 1989ko azaroan

Testuinguru horretan sortu zen *Euskaldunon Egunkaria* 1990eko abenduaren 6an.

Abiapuntua *Zeruko Argia* 1980an *Argia* aldizkarian eraldatu zuten kazetari batzuen eskuetan egon zen. Hain zuzen ere, aldizkarian trebatutako Iñaki Uria, Joxemi Zumalabe, Josu Landa eta Pello Zubiriak aspalditik aldarrikapen zutena gauzatzea erabaki zuten 1980ko hamarkadaren azkenetan,

eta, egitasmoa ahal zen jende gehienarengana zabaltzeko helburuarekin, laguntza eskatu zioten Euskal Kulturaren Batzarreari (EKB). Horrela, EKBk egunkaria sortzeko lehengo bilera deitu zuen 1989ko azaroaren leian, Donostian, Joxemiel Barandiaran lizeoan (Maruri, 2015).

Lehen harreman horren ostean, Durangoko Azokan egunkariaren ezaugarri nagusiak zehaztu ziren: euskaltzalea, nazionala, baterakoia, zabala, independentea, ez instituzionala, diru laguntzek lagundua, militantea, profesionala eta berria.

1989ko Durangoko
Azokan ezaugarri
nagusiak zehaztu
ziren: euskaltzalea,
nazionala, baterakoia,
zabala, independentea,
ez instituzionala,
diru laguntzek
lagundua, militantea,
profesionala eta berria

Egitasmoaren izaera baterakoia (euskalgintzan dauden sektore guztiak bat egiteko modukoa), independentea (alderdiekiko, erakunde publikoekiko eta erdarazko beste medioekiko) eta zabala (euskaldun irakurle guztiengana iristeko modukoa) bermatuz, gizarte zibilarekiko lotura ziurtatu nahi zuten hasieratik. Arrazoi politikoengatik banatua zegoen gizarte hartan, euskaltzaleak bilduko zituzten balioak azpimarratu zituzten, beldurrak eta susmo txarrak uxatzeko asmoz.

Egunkaria Sortzen taldea

Donostiako eta Durangoko lehen bilera haien ostean, 1990eko urtarrilaren 21ean, Donostiako Udalaren Euskal Txokoa, euskalgintzako 75 lagun elkartu ziren, eta Egunkaria Sortzen ekimenari hasiera eman zioten. Talde eragile horretan jatorri, esparru eta izaera askotako jendea zegoen. Hainbat dira, baina merezi du horien izenak banan-banan irakurtzea: Karlos Santamaria, Martin Ugalde, Joan Mari Torrealdei, Julen Kartzada, Joseba Jaka, Joxe Azurmendi, Joxerra Garzia, Iñaki Zabaleta, Luis Nuñez, Jean Louis Davant, Jakes Bortairu, Nerea

Azurmendi, Xalbador Garmendia, Hasier Etxeberria, Imanol Murua Uria, Jon Basterra, Aingeru Epaltza, Jose Antonio Arana Martija, Alfontso Irigoien, Sagrario Aleman, Joxe Agustin Arrieta, Julia Berrojalbiz, Joxe Ramon Bilbao, Urtsa Errasti, Elene Lizarralde, Josu Landa, Xabier Arzelus, Inaki Irazabalbeitia, Jexux Mari Zalakain, Paulo Agirrebaltzategi, Jesus Mari Eizmendi, Baleren Bakaikoa, Eugenio Arraiza, Karmele Aierbe, Joxemari Ostolaza, Fernando Unsain, Iñaki Uria, Sabin Gaztañaga, Xabier Mendiguren Bereziartu, Pello Zubiria, Josu Muniozguren, Txema Auzmendi, Bernardo Atxaga, Joxemi Zumalabe, Andoni Sagarna, Pako Aristi, Koldo Izagirre, Iñaki Larrañaga, Joseba Intxausti, Daniel Landart, Edorta Kortadi, Fermin Lazkano, Henrie Duhau, Mikel Bujanda, Benito Lertxundi, Felipe Juaristi, Adolfo Arejita, Jon Lopategi, Patri Urkizu, Gexan Lantziri, Imanol Lazkano, Eusebio Osa, Roger Idiart, Juanjo Arkarazo, Joan Mari Lekuona, Anton Mari Aldekoa-Otalora, Jokin Aldazabal, Gotzon Garate, Pedro Ruiz Ulzurrun, Emile Larre, Luzien Etxezaharreta, Ramuntxo Kanblong, Luis Goia, Sebastian Lizaso eta Erramun Baxok.²

Izen zerrenda hori irakurrita, argi ikusten da euskal gizarte euskaltzalearen ordezkartza zabala bildu zela Egunkariaren inguruan. Euskararen eta euskal kulturaren aldeko talde antolatuetako sortzaile, partaide eta eragileak ziren; 60ko hamarkadatik euskararen eta euskal kulturaren alde lanean ari ziren elkarrekin, enpresa, gizarte mugimendu eta erakundeetako kideak.

Pertsona horiek bilerak egin zituzten euskalgintzako eta kulturegintzako beste eragile batzuekin, alderdi politikoeekin, eta baita erakunde sindikal, sozial eta herrikoiekin ere; eta hori ezinbestekoa izan zen egitasmoa gizarteratzeko eta babesteko. Izan ere, ezin da ahantzi, politikoki hain banatua zegoen gizarte hartan, Eusko Jaurlaritzak ez zuela begi onez ikusi Egunkaria, eta egunkari publiko bat sortzeko asmoa agertu zuela.

Pertsona horiek materialak ez diren eta neurtzea zaila den beste baliabide batzuk ere eskaini zizkioten egitasmoari.

Eragile ezagunak eta prestigiodunak izanik, identitatea eman zioten Egunkariaren aldeko mugimenduari, eta

Egunkaria: gizarte zibil euskaltzalearen arrakasta

horrekin gizarte zibil euskaltzalea errazago identifikatu ahal izan zen egitasmoarekin. Imanol Lazkanok, garai hartan Euskal Herriko Bertsolari Elkarteko lehendakariak, zioen bezala:

Proiektuari zabaltasuna eman behar zitzaion, beharrezkoa zela-ko proiektua zabala izatea, eta Egunkaria Sortzeneko kide izatea proposatu zidatenean ez nuen dudarik egin baiezkoa emateko (Esnaola, 2003).

Pako Aristik ere antzeko zerbait esaten du: «ez neukan denbora askorik Egunkaria Sortzenen lan egiteko. Baina proiektuak halako babes soziala eta kulturala behar zuen, eta han izan ginen» (Esnaola, 2003).

Talde horretako pertsona batzuek, bestalde, gerra aurreko eta gerra osteko elkarte eta mugimendu euskaltzaleekin lotu zuten Egunkaria; besteak beste, II. Errepublikako Eusko Pizkundearekin, diasporako euskaltzaleekin eta 60ko eta 70eko hamarkadetako mugimendu euskaltzaleekin. Karlos Santamaria eta Martin Ugalde figura klabeak izan ziren horretan.

Hirugarrenik, Egunkariaren aldeko mugimenduaren eta euskalgintzako elkarte eta taldeen arteko loturak, harremanak edota zubiak eraiki zituzten.

Azkenik, legitimatu egin zuten Egunkaria. Euskara hutsezko egunkari baten bideragarritasuna zalantzan jartzen zen garaian, Egunkaria Sortzen taldeko kideek bere beharra, bideragarritasuna eta helburu hori lortzeko bideak legitimatu zituzten.

Horren guztiaren ondorioz, egunkariaren proiektua sare euskaltzaleetan kokatu zen, eta gizartera zabaldu. Euskararen eta euskal kulturaren aldeko gizarte zibilak begi onez ikusi zuen proiektua.

Euskalgintzaren sareak Egunkariaren alde

Identitatea, memoria historikoa, harremanak eta legitimazioa ezinbestekoak dira era honetako egitasmo bat aurrera eramateko; baina, horrekin batera, nahitaezkoa da gizarteko sareen agendan txertatzea. Alegia, helburuarekin bat egin

eta helburu hori lortzeko prozesuan lagunduko duten edota eragile izango diren talde antolatuak behar dira.

Horrela, 1990eko apiriletik maiatzaren 15era bitartean, Egunkaria Sortzen taldeko kideak egitasmoa herriz herri aurkezten aritu ziren.

Aurkezpen horien aurretik eta, batez ere, ostean, 143 herritan 185 elkarte sortu ziren Euskal Herrian barrena. Guztira 3.000 bat lagun aritu zen lanean Egunkaria ezagutzera ematen eta dirua biltzen. Batzordeak sortzen eta bultzatzen bost pertsona aritu ziren, Jose Jabier Iñigok koordinatuta. Kanpaina osoaren arduraduna Iñaki Uria izan zen.

Ikerketa zehatzak egin gabe badaude ere, badirudi batzordeok euskaltegien, kultur elkarteen eta euskararen aldeko taldeen inguruan mugitzen zen jendearekin elikatu zirela nagusiki. Josu Esnalek, garai hartan Egunkariaren aldeko kanpainaren Gipuzkoako arduradunak, gogoratzen duenez:

Herrietara deitzen genuen. Udaletako jendearekin hitz egiten genuen, AEK-koekin, euskara taldeetakoekin... Telefono bidezko lehen harreman horren ostean, bilera bat antolatzen genuen herrian bertan, batzordea martxan jartzeko (Maruri, 2015).

Beste kasu batzuetan, Euskal Herrian Euskaraz-ek edo EKBk euren kideak bultzatzen zituzten batzordeak sortzera. Aitor Larrañagak gogoratzen zuenez, Azpeitian, EHetik etorri zen deia: «Gu EHEn ibiltzen ginen eta handik etorri zen herrietan taldeak sortzeko mezua» (Elduaian, 2003).

Egitasmoak euskalgintzaren erdiko guneetatik kanpo zuden pertsonak ere erakarri zituen. Horrela, unibertitateen, kirol taldeen, enpresa komiteen eta sindikatuen inguruan ere sortu ziren batzordeak.

143 herritan 185 elkarte sortu ziren Euskal Herrian barrena. Guztira 3.000 bat lagun aritu ziren lanean Egunkaria ezagutzera ematen eta dirua biltzen

Diru bilketa militantea, herrikoia eta ideologiaz haraindikoa

Gramscik eta Habermasek diotenez, borondatea, konbentzi-mendua, nahia, elkartasuna, kontsentsua eta partekatutako balioak ezinbestekoak dira gizarte zibil eraginkorra eratzeko. Dena dela, gizarte zibila osatzen duten taldeek gutxieneko baliabide materialak ere behar dituzte euren helburuak lortzeko. Horrela, Egunkaria Sortzen taldearen lehenengotarikoa lana diru-bilketa antolatzea izan zen. Hain zuzen ere, egitasmoa herriz herri aurkeztu ostean, 1990eko maiatzaren 15ean, Egunkaria sortzeko diru-bilketa kanpaina hasi zen. Horretarako, bide desberdinak erabili ziren.

Batzuetan, herrietako batzordeek Egunkariaren Aldeko Eguna edo jaia antolatzen zuten, eta kamisetak, biserak eta itsasgarriak saltzen zituzten. Horrez gain, komertzio, taberna, enpresa eta erakundeetara ere joaten ziren, eta, jai egunean bertan, diru emaileen iragarkiak orri erraldoietan txertatzen zituzten, herriko albisteekin batera. Josu Esnalek gogoratzen duenez:

Furgoneta bat genuen azpiegitura moduan. Herriz herri joaten ginen, eta bakoitzean festa bat egiten genuen. Guk egunkari baten azal erraldoi bat eramaten genuen, zuriz. Eta herriko jendeak nahi zituen albisteak idazten zituen. Azpian herriko negozioen publizitatea jartzen zen (Maruri, 2015).

Edozelan ere, dirua lortzeko bide emankorra bonoen eta akzioen salmenta izan zen: 30 euroko (garaian 5.000 pezeta) bonoak merkaturatu ziren, eta akzionista izan nahi zutenentzat 3.000 euroko (500.000 pezeta) akzioak. Maximo Aierbek eta Sebastian Lizasok, adibidez, lan handia egin zuten enpresetan eta erakundeetan (bereziki udaletan) dirua biltzen. Lizasok zioen bezala:

Garai beltz haietan herri batzordeek, eta baita enpresatako komiteek eta sindikatuek ere, asko lagundu zuten dirua biltzeko orduan. Beste lagun batzuk, batik bat enpresetan eta udaletan ibili ginen (Esnaola, 2003).

Guztira, 90.000 euskal herritar inguru inplikatu zen diru-bilketan, eta egitasmoak 300.000 euro (50 milioi pezeta) bildu zituen. Diru-bilketa kanpaina bukatzeko, jai erraldoia egin zen Anoetako belodromoan, 1990eko uztailaren 15ean.

Bildutako diru kopuruari eta horretarako erabilitako denborari begiratuta, esan beharrik ere ez dago diru-bilketa arrakastatsua izan zela; baina, horrekin batera, argi utzi behar da lan zaila izan zela. Arestian esan bezala, Eusko Jaurlaritzak ez zuen begi onez ikusi Egunkaria, eta beste egitasmo bat jarri zuen mahai gainean; eta horrek diru-bilketa oztopatu zuen, bereziki udaletan. Iñaki Uriak zioen bezala: «Azkenean, eze-rezean geratu zen guztia, baina gure ekimenari min handia egin zion. Batez ere, dirua biltzeko orduan zailtasunak sortu zizkigun» (Maruri, 2015). Lizasok ere antzera hitz egiten du:

Udaletan dirua biltzea oso-oso zaila zegoen, goitik agindu hau zutelako: 'Guk beste egunkari bat sortuko dugu. Aurretik *Egunkaria* izenarekin beste bat jaiotzen bada, sei hilabete baino gehiago ez du iraungo, zuzendaritzan badakigu zein izango diren...' Beraz, mantxadun famarekin sortu zen *Egunkaria*. Baina diru dezente bildu zen (Esnaola, 2003).

Oztopo politikoez gain, aipatzekoa da krisi ekonomikoa eta langabezia nabariak zirela, eta garai berean beste diru-bilketa batzuk ere martxan zeudela. Iñaki Uriak zioen bezala: «Nik garai bertsuan beste hamahiru bilketa zenbatu nituen. Presoen aldekoa zela, ekologistak zirela... Dena zen diru eskea» (Maruri, 2015).

Testuingurua eta baldintzak ikusita, Egunkariaren aldeko diru-bilketak hiru berezitasun nagusi izan zituen: militantea, herrikoia eta ideologiaren gainekoa izan zen.

Diru-bilketa militantea izan zela diogu, horretan aritu zirenek baldintza ekonomiko eta politiko zailetan lan egin behar izan zutelako. Eusko Jaurlaritzatik eta udal askotatik aurkako jarrera adierazten zen garai hartan, ez zen erraza komertzio, taberna eta erakundeetatik dirua lortzea.

Bestetik, diru-bilketa herrikoia izan zen, jende askok eta era askotakoak parte hartu zuelako. Aipatzekoa da herrien

Egunkaria: gizarte zibil euskaltzalearen arrakasta

artean apustuak egiten zituztela nork diru gehiago bildu. Oihana Elduaienek idatzi bezala:

‘Zarautzen baietz Azpeitian baino gehiago!’ Horrela ibili ziren Egunkaria Sortzen elkartekoak *Euskaldunon Egunkaria* martxan jartzeko diru bilketa egiten ari zirenean. Herriz herri erronkak botatzen zizkieten elkarri, eta jakin bazekiten herri bakoitzean zenbat diru ari ziren biltzen (Elduaien, 2003).

Ezker abertzalekoen
pisua nabaria izan
bazen ere, ideologia
desberdineko
euskaltzale eta
abertzaleek babestu
zuten Egunkariaren
egitasmoa

Azkenik, ideologiaren gainetik egon zela esan daiteke. Ezker abertzalekoen pisua nabaria izan bazen ere, ideologia desberdineko euskaltzale eta abertzaleek babestu zuten egitasmoa. Joseba Bazterrak, Santutxuko (Bilbo) batzordekoak, gogoratzten zuenez: «Auzo osoak parte hartu zuen, adin eta baldintza guztietako jendeak». Akorduan du Santutxuko ikastola zatitu be-

rrri zegoela, eta bi ikastoletako kideak erakartzen ahalegindu zirela: Karmelokoak eta Kirikiñokoak. «Ez genuen inor kanpoan utzi nahi. Pentsaera guztiak elkartu nahi genituen» (Maruri, 2015).

Diru-bilketa arrakastatsu horren ostean, 1990. urteko abenduaren 6an, Egunkariaren lehen zenbakia kaleratu zen. Administrazio Kontseiluan, Martin Ugalde lehendakaria zen, Joxemi Zumalabe kontseilari ordezkaria eta Joan Mari Torrealдай Kontseilu Editorialeko presidentea, Pello Zubiria zuzendaria eta Iñaki Uribe zuzendariordea.

Ondorioak

Egunkariak oztopo asko zituen abiapuntuan: euskaltzaleen banaketa politikoa, Eusko Jaurlaritzaren egunkari egitasmoa, krisi ekonomikoa, euskarazko egunkari baten bideragarritasunari buruzko zalantzak... Edozelan ere, lehen bilera egin

eta urte bat eta hilabetera jaio zen Egunkaria; denbora errekorrean. Nola azaldu arrakasta hori?

Hasteko, kontuan hartu behar dugu Egunkaria ez zela hutsen sortu. 60ko hamarkadatik lanean ari ziren azpiegitura, antolaketa, ekimen eta eragileengan oinarritu zen: euskarazko aldizkariak, Durangoko Azoka, euskal kantagintza, bertsolariak, idazleak, euskaltegiak, euskararen aldeko taldeak... Horiek guztiek euskal kulturaren eta euskararen aldeko partekatutako identitatea eraiki zuten, egunkariaren aldeko ekintza kolektiboa aktibatuzko tresna baliagarria izan zena.

Bigarrenik, kontuan hartu behar dugu egitasmoaren izaera baterakoia, independentea eta zabala azpimarratu zela hasieratik. Balio kolektibista eta komunitarista horiei esker, elkartasuna eta kontsentsua lortu ahal izan ziren Egunkariaren inguruan.

Hirugarrenik, Egunkaria Sortzen taldea oso heterogeneoa zen, eta prestigio askoko pertsonak osatzen zuten. Horrek egitasmoa babestu eta legitimatu zuen.

Azkenik, aipatzekoa da egunkariaren aldeko herri, erakunde eta lantegietan sortu ziren batzordeetan aritu zirenek, testuinguru politiko sozial, ekonomiko eta politiko zaila izanda ere, lan handia egin zutela; lan militantea, herrikoia eta ideologiaz haratago doana.

Izen eta abizena duten pertsona zehatzen inplikazioa eta lana ukatu gabe, Egunkaria 60ko hamarkadatik gorpuztuz joan zen gizarte zibil euskaltzalearen arrakasta izan zen; urteetan antolatuz, trebatuz eta saretuz joan ziren herritar antolatuen ekintza kolektiboaren emaitza. 🍷

Oharrak

1. Eskerrik asko Joxe Jabier Iñigori, Egunkariaren sorreran bizi izan zuen esperientzia kontatzeagatik, eta baita artikulua hobetzeko hainbat iradokizun egiteagatik.
2. www.berria.eus/albisteak/45586/egunkaria_sortzen_taldeko_75_kideak.htm

Bibliografia

- Agirrebaltzategi, P. (1999): 'Euskararen aldeko gizarte-mugimenduaren 25 urteok. EKBren ekarpena.' *Bat* 31, 55-73.
- Atxaga, M. (1998): *Gerra aurreko eta ondoko euskalgintza*. Sabino Arana Kultur Elkargoa, Bilbo.
- Baraiazarra, L. (2009): *Nire sasoiko Markina-Xemein*. Markina-Xemeingo Udala, Markina-Xemein.
- Elduaen, O. (2003): 'Lan bera, beste jende bat 13 urtean.' *Uztarrria* 40.
- Esnaola, E. (2003): 'Hiru herritarren lekukotza zuzena sorreran.' *Uztarrria* 39.
- Euskaltzaindia (2010): *Ikastola mugimendua. Dabilen herria. Ikastola eredua 1960-2010*. Euskaltzaindia, Bilbo.
- Gramsci, A. (1973): *Cartas de la cárcel*. Nueva Visión, Buenos Aires.
- Habermas, J. (2010): *Facticidad y validez. Sobre el derecho y el Estado democrático de derecho en términos de teoría del discurso*. Trotta, Madril.
- Maruri, I. (2015): 'Irakurle izango zirenak, lehen albisteak idazten.' *Berria*, 2015-06-24.